

СКРЫНКА СМЕЛАСЦІ

не раз бывала ў бальніцы і разумею, што часам важныя не апельсіны, не цукеркі, а цікавасць, якая прабецца скрозь хваробу, і дзіця ўсміхнецца. Калі ў нас яшчэ не было прадпрыемства, я рабіла фігуркі сама. І дарыла сваім калегам. Калі мы прыходзілі ў палату і знаёмліся, я раздавала гэтыя фігуркі — і зносіны хутчэй наладжваліся, дзеці весялелі. Я знайшла бацькоў, якія таксама сутыкаліся з такой сітуацыяй, і зрабіла «Скрынку смеласці», адкуль дзеці маглі браць такія фігуркі. Людзі ахвяравалі сродкі, на гэтыя грошы мы куплялі матэрыялы. Спачатку акцыя з'явілася ў дзіцячым анкаэнтры ў Бараўлянах, потым — у кардыяхірургіі. Маленькім пацыентам пасля аперацыі на сэрцы нельга рухацца. Даеш ім фігурку — дзіця на дзве гадзіны занятае: распісвае яе, эмацыянальна рэагуе. Першага снежня, у дзень барацьбы са СНІДам, мы ездзілі ў Мазыр, і нашы «Скрынкі смеласці» спатрэбіліся ВІЧ-інфіцыраваным дзецям — у іх вельмі складанае лячэнне. А ў акцыі можа паўдзельнічаць кожны: часам мы стаім у буйных крамах. Вы можаце абмяняць нашу фігурку на фарбы — і мы іх пакладзём у «Скрынку смеласці».

Увогуле, я люблю людзей і прадукцыю, якую мы робім. Прыкладваю штодзённыя намаганні, каб яна была якаснай. Мы ўдзячныя кожнаму, хто нам дапамагае.

Надзея АНІСОВІЧ.
anisovich@vziazda.by

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар. «СГ».)

У той час я працавала ў інтэрнатах, калі ў дзіцячым доме №4 пазнаёмілася з хлопчыкам Цімурам. Яму тады было 12, і ён застаўся адзін — бацькі памерлі ад алкагалізму, а брат ад СНІДу. Ён так запаў у маё сэрца, што я паабяцала сабе: калі народзіцца сын, назаву яго Цімурам. Зараз таму хлопцу ўжо каля 30, і ўсё ў яго жыцці атрымалася. Спачатку ён быў будаўніком. А потым зрабіў над сабой неймаверныя намаганні і паступіў у медыцынскі каледж на зубнога тэхніка. Жонка ў яго — стоматалаг. Дачку я назвала таксама не выпадкова. З дзяўчынай Янай мы пазнаёміліся ў клубе для дзяўчат «Фламінга», які я ўзначальвала. Зараз яна падрасла і выходзіць дваіх сваіх дзетак.

— 3 часам ваша валанцёрская дзейнасць перарасла ў сямейны цэнтр. Як адчуваеце сябе ў ролі кіраўніка?

— Мая прафесія — сямейны кансультант. Да таго ж я каардыную некалькіх праектаў, накіраваных на абарону правоў і інтарэсаў дзяцей, і пішу кнігі для ўсёй сям'і. Я ствараю ўмовы для развіцця дзяцей і дарослых, дапамагаю сям'і паглядзець на сябе збоку, убачыць свае моцныя рысы. Вучу паважаць, дараваць, разважаць, ставіць мэты — усё гэта дапамагае стаць шчаслівай і больш паспяхова рэалізаваць сябе. Мне заўсёды падабаецца бачыць, як праяўляюцца ў чалавека шчырыя эмоцыі, з'яўляецца ўпэўненасць ва ўласных сілах. Прыемна назіраць, як дзеці робяць свае маленькія адкрыцці і пазнаюць свет. Для мяне гэта магчымасць пастаянна вучыцца новаму, бо, размаўляючы з рознымі людзьмі, да кожнага трэба знайсці свой падыход. Вядома, атрымліваю велізарнае задавальненне, калі мае

ідэі і мары становяцца рэальнасцю і прыносяць карысць.

— Якія праграмы цэнтра вам найбольш падабаюцца?

— У нас няма ні адзінага праекта, у якім я не была бы ўпэўненая. Усё я прапускаю праз сябе, праз свой вопыт. Часам менавіта мае блізкія натхняюць мяне на новыя ідэі. Напрыклад, мы праводзім практыкум для сем'яў, якія рыхтуюцца да нараджэння другога дзіцяці. На ім абмяркоўваем асаблівасці праходжання паўторнай цяжарнасці, мамыны пачуцці і адчуванні, перажыванні астатніх членаў сям'і. Ёсць у нас свая традыцыя — «Baby Shower». Гэта амерыканскі звычай ладзіць свята для будучай маці. На

сваё жыццё ў дэкрэтным водпуску і на пенсіі.

— Але ў вас яшчэ застаецца час і на сацыяльнае прадпрымальніцтва?

— Так, мы з мужам не так даўно адкрылі майстэрню ў Смалявічах — «Нашы майстры». Яна дапамагае людзям з залежнасцю ад алкагалізму. Перад тым, як займацца сацыяльным прадпрымальніцтвам, добра ўзважылі ўсе «за» і «супраць» працы з гэтай катэгорыяй. Ні адзін кіраўнік па ўласнай волі не возьме алкаголіка, таму што гэта праблема. Але мы дакладна ведаем, што для тых, хто хоча пазбавіцца ад залежнасці, павінны існаваць такія прадпрыемствы, як наша, дзе чалавек атрымае

Фота Надзеі БУЖАК.

яго запрашаюцца сяброўкі і блізкія сваякі, каб праявіць асаблівы клопат і ўвагу да цяжарнай перад родамі. Для дзяцей мы праводзім творчыя майстэрні і заняткі для развіцця, а дарослым прапануем сустрэчы з псіхолагам, каб атрымаць адказы на пытанні, як наладзіць зносіны са сваімі сынамі і дачкамі, як рабіць разнастайным

рэальную дапамогу. Але мне здаецца, што я пачала займацца сацыяльным прадпрымальніцтвам яшчэ да таго, як гэта паняцце стала папулярным. Я выходзіла ў сям'і, дзе была праблема алкагалізму. На той час не было псіхолагаў і сацыяльных службаў, якія маглі б мэтадна кіраваць і эфектыўна аказваць падтрымку дзецям, якія апынуліся ў такой скла-

■ На мове дотыкаў

Поўня з шурпатай тканіны і гурбы з сінтэпону,

ці Прачытаць казку... пальцамі

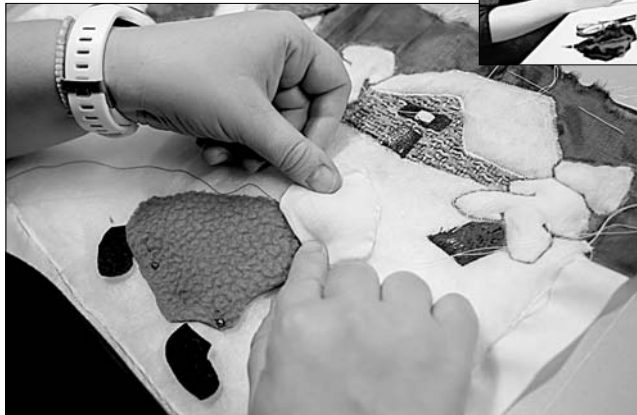
Апавяданне пра трусіка Масю па памеры сапернічае з тоўстым раманам. Між тым, у гэтай дзіцячай кнізе ўсяго чатыры старонкі з ілюстрацыямі. Майстрыхі пастараліся, каб маленькія чытачы маглі даведацца, чым скончылася вандроўка пад дажджом, і стварылі кнігу, якую дзеці з аслабленым зрокам чытаюць без літар, навобмацак. Ідэя праекта ўзнікла ў супрацоўнікаў навуковай бібліятэкай БНТУ і арганізатараў праграмы «Мівія», якія займаюцца аб'ёмнымі макетамі вядомых мінскіх будынкаў для людзей са слабым зрокам.

— Мы даўно былі знаёмыя і летась вырашылі, што хочам стварыць нешта разам, — расказвае канцэпцыю ідэі галоўны бібліятэкар аддзела маркетынгу і праектнай дзейнасці Навуковай бібліятэкі БНТУ Вольга Воўк. — У выніку з'явілася нешта сярэдняе паміж нашымі праектамі — кніга для дзяцей, якую чытаюць рукамі. Звычайна такія чытанкі шыюць індывідуальна для канкрэтнага дзіцяці, а мы хацелі зрабіць некалькі экзэмпляраў для інклюзіўных заняткаў на групу. Прычым дзеткі са звычайным і недастатковым зрокам займаліся б разам, такім чынам уступаючы ў сацыяльны кантакт. Праект, разлічаны на малодшых школьнікаў, дапаможа ім атрымліваць аднолькавае задавальненне ад кніжкі. Для малых з аслабленым зрокам заняткі становяцца месцам дадатковых стасункаў з ровеснікамі, а іх аднагрупнікі адкрыюць для сябе іншы бок успрымання свету.

Матэрыял падбіраецца пад тэкстуру прадмета, як кажа Юлія Кучынская, мяшок шыецца з мешкавіны, для валёнак робіцца выкрайка з лямцу.

Каля нашайтай аплікацыі-карцінкі ў тактыльнай кнізе замацоўваецца пластыкавая пласцінка з выцснутым шрыфтам Брайля. Ёсць побач і звычайныя, буйна надрукаваныя літары — для дзетак, у якіх захавалася астаткавы зрок. Дарэчы, чытаюць малыя што пальцамі, што вачамі з аднолькавай хуткасцю, ды і паводзіны ў іх нічым не адрозніваюцца: любяць свавольчы, пагартаць самастойна старонкі, іх трэба зацікавіць, каб заваяваць увагу. На занятках дзеці па чарзе ўголас чытаюць урывкі, потым вядучы расказвае, у якой паслядоўнасці глядзець малюнак, куды весці пальчыкам, каб разгледзець карцінку і падзяліцца ўражаннямі.

— Мы выбіралі кнігі, дзе б ілюстрацыя несла сэнс, дапаўняла тэкст і гэтым рабіла яго яшчэ больш цікавым. Калі выдаліць з аповеда пра Масю ўсе малюнкi, чытаць яго стане немагчыма, бо частка падзей страціцца, — расказвае майстар тактыльных кніг па прызначэнні і эканаміст па прафесіі Юлія Кучынская. — Аплікацыі на старонках робім максімальна набліжанымі да арыгінальнай работы ілюстратара, хаця малюнак даводзіцца часткова спрашчаць. Дзецям цяжка

Фота Надзеі БУЖАК.

навобмацак разбірацца ў складаных ракурсах, мностве герояў, дробных дэталях. Яны не могуць зразумець перспектыву, калі адзін прадмет часткова закрывае другі.

Сем копій апавядання са зборніка «Гісторыі пра маленькага трусіка» Каці Талстой добраахвотнікі шылі больш за год. Не хапала часу, людзі, якія ўмелі б працаваць з тканінай, былі патрэбныя таксама, як і вопыт. Па апошні ездзілі нават за мяжу, напрыклад, у Санкт-Пецярбургскую дзяржаўную бібліятэку для сляпых і слабабачых з яе вэб-сайта.

У вырабе тактыльнай кнігі ёсць свае тонкасці, напрыклад, тканіна павінна быць з натуральных складнікаў, прыемнай навобмацак, некрыклівых, але яркіх адценняў без люрэксу і бляску. Матэрыял падбіраецца пад тэкстуру прадмета, як кажа Юлія Кучынская, мяшок шыецца з мешкавіны, для валёнак робіцца выкрайка з лямцу.

— Пакуль знойдзеш патрэбны матэрыял, наведаеш не адну краму. Часам вяртаешся, заплушчваеш вочы і абмацаеш. Тканіна павінна падыходзіць адначасова па колеры, фактуры і бяспецы. А яшчэ мы доўга абмяркоўвалі, з чаго рабіць поўню, снег. У выніку на неба трапіў кружок шурпатай тканіны, а гурбы змайстравалі з прахалоднага мяккага сінтэпону, пад які падклалі цэлафанавы пакет для «храбусцення». Дарэчы, гэтым варыянтам «снегу» мяркуем карыстацца далей.

Побач з тактыльнымі кнігамі сядзяць лялькі Масі і Дзэда Мароза. Калі ў апавяданні герой рухаецца, змяняе позу, то дзіцяці цяжка зразумець, як першапачаткова выглядае істота. Лялька дапамагае пазнаваць персанажа на старонках, бо выканана з таго ж матэрыялу.

— Пакуль няма агульных метады інклюзіўных чытанняў, таму стараемся выдумваць новае і вучымся на памылках, — кажа Вольга Воўк. — Як правіла, педагогі просяць нас правесці заняткі для асаблівых выхаванцаў. Мы выязджалі ў Баранавічы, плануем трапіць з праектам у Маладзечна. З папярэдніх сустрэч зразумелі, што да кожнай тактыльнай кнігі, у ідэале, патрэбныя дарослыя, які б дапамагаў дзіцяці яе чытаць, таму цяпер шукаем валанцёраў. У нашай краіне мала такіх кніжак, таму мы не аддаём іх у падарунак. Яны павінны працаваць, ездзіць у школы, а не стаяць дзе-небудзь на паліцы...

Здымкі ілюстрацый захоўваюцца на сайце «ЗаТчтение», там іх можна паглядзець, а то і скарыстацца паэтапнай фотаінструкцыяй. А яшчэ — болей дазнацца пра праект ці нават далучыцца да яго.

Рагнеда ЮРГЕЛЬ. yurgel@vziazda.by